

Waar kunnen rustgebieden voor ganzen het beste liggen?

Wat onderzoek laat zien over ganzen, graslanden en verjaging

In grote delen van Nederland zie je in de winter en het voorjaar veel ganzen. Ze zoeken voedsel op graslanden en akkers en kunnen daar in grote groepen voorkomen. Dit hoort bij het Nederlandse landschap en wordt vaak als mooi ervaren, maar het kan ook problemen geven. Agrariërs kunnen schade krijgen aan hun gewassen door vraat, terwijl ganzen veilige plekken nodig hebben om voldoende voedsel te vinden en te overleven.

In een nieuw onderzoek is bekeken hoe deze belangen beter met elkaar in balans kunnen worden gebracht. Daarbij is gekeken naar waar ganzen het liefst grazen, hoeveel voedsel zij nodig hebben en wat het effect is van verjaging. De resultaten geven duidelijke inzichten in welke maatregelen wel en niet werken.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van het ganzenplan. Vanuit zowel de landbouw- als de jachtsector kwam de vraag in hoeverre het mogelijk is om ganzen in de winter te verjagen.

Toenemende ganzenaantallen vragen om slimme oplossingen

In Nederland verblijven ganzen op graslanden, akkers en in natuurgebieden. Vooral in de winter neemt hun aantal toe, omdat ook trekvogels uit andere landen hier overwinteren. Hierdoor kan de druk van ganzen op sommige plekken tijdelijk sterk oplopen.

Een recente analyse onderzocht waar ganzen in de winter het liefst foerageren, hoeveel energie zij nodig hebben en wat er gebeurt wanneer zij worden verstoord of verjaagd. De resultaten geven beter inzicht in de omstandigheden waaronder maatregelen in de praktijk effectief zijn – en wanneer juist niet.

Rustgebieden als onderdeel van het ganzenbeleid

Provincies kunnen rustgebieden aanwijzen binnen het ganzenbeheer. Dit zijn gebieden waar ganzen zo min mogelijk worden verstoord en voldoende voedsel kunnen vinden. Buiten deze gebieden kunnen maatregelen worden ingezet, zoals verjaging of ondersteunend afschot, om schade aan gewassen te beperken.

Daarom is onderzocht onder welke voorwaarden een combinatie van rustgebieden, verjaging en afschot kan helpen om schade te verminderen. Dit leidde tot belangrijke vervolgvragen: wanneer werkt deze aanpak, waar liggen geschikte rustgebieden en hoe groot moeten die zijn?

Het nieuwe onderzoek: zo werkt het

De onderzoekers hebben het gedrag van ganzen gesimuleerd in vijf provincies: Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Het model kijkt per dag naar:

- de ligging van slaapplekken,
- de energiebehoefte van ganzen,
- de groei van gras,
- de aantrekkelijkheid van verschillende percelen,
- en het effect van verjaging.

Voor de analyse zijn bestaande gegevens gebruikt, zoals landelijke ganzentellingen en regionale informatie over graslandgebruik. Deze zijn gecombineerd met rekenregels over energieverbruik, grasgroei en verjaging. Door al deze gegevens samen te brengen, kunnen onderzoekers voorspellen waar ganzen het liefst grazen en hoe zij hun gedrag aanpassen als er maatregelen worden genomen.

Wat gebeurt er als je ganzen verjaagt?

Een belangrijk inzicht uit het onderzoek is eenvoudig: verjaging vermindert de schade niet, maar verplaatst deze. Als ganzen van het ene perceel worden verjaagd, gaan zij ergens anders eten, waar vervolgens ook schade kan ontstaan.

Het model laat zien dat alleen bij zeer intensieve verjaging – op honderden plekken per dag – ganzen echt binnen rustgebieden blijven. Zo'n aanpak is in de praktijk nauwelijks uitvoerbaar. Bovendien kost verjaging de ganzen veel energie, waardoor zij meer moeten eten om dat te compenseren. Dit kan de druk op andere gebieden juist vergroten.

Hoe groot moeten rustgebieden zijn?

De huidige rustgebieden blijken vaak te klein. In de doorgerekende scenario's vindt slechts 7 tot 20 procent van de begrazing plaats binnen de bestaande rustgebieden.

Dat komt doordat er buiten deze gebieden vaak veel grasland beschikbaar is.

In nieuwe scenario's, met grotere en beter gelegen rustgebieden, stijgt dit aandeel naar 60 tot 70 procent, zelfs zonder extra verjaging. Met intensievere verjaging kan dit

oplopen tot 90 à 100 procent. Daarbij is het belangrijk om te beseffen dat ganzen in werkelijkheid meer ruimte nodig hebben dan het model aangeeft. In het model weten ganzen precies waar het beste voedsel is, terwijl zij in de praktijk moeten zoeken en heen en weer vliegen. Dat kost extra energie en vraagt om ruimere rustgebieden.

Ganzen zijn niet allemaal hetzelfde

Niet alle ganzensoorten gebruiken dezelfde foerageergebieden. Daardoor reageren zij ook verschillend op verjaging. Dit heeft te maken met hun voedselvoorkeuren:

- Grotere soorten, zoals grauwe ganzen, eten liever iets langer gras en kunnen ook taaier voedsel verteren, zoals riet en knollen.
- Kleinere soorten, zoals brandganzen, eten vooral gras en houden het zeer kort, waardoor zij grotere soorten kunnen verdringen.

Een rustgebied dat geschikt is voor de ene soort, is daarom niet automatisch geschikt voor een andere soort. Voor goed beheer is het wenselijk om bij het aanwijzen van rustgebieden meer rekening te houden met verschillen tussen soorten.

Wat betekenen deze inzichten voor de praktijk?

Het onderzoek laat zien dat rustgebieden belangrijk zijn, maar alleen effectief als ze goed zijn ingericht:

1. Rustgebieden moeten dicht bij slaappleatsen liggen.
Als ganzen ver moeten vliegen, kost dat extra energie en gaan zij sneller buiten rustgebieden foerageren.
2. Rustgebieden moeten groot genoeg zijn.
Te kleine of versnipperde gebieden leiden tot concurrentie, waardoor ganzen alsnog uitwijken naar andere percelen.
3. Verjaging werkt alleen samen met goede rustgebieden.
Zonder aantrekkelijke alternatieven blijven ganzen rondvliegen en neemt de schade toe.
4. Lokale kennis blijft belangrijk.
Boeren en terreinbeheerders weten waar kwetsbare gewassen liggen en waar ganzen in de praktijk echt verblijven.

Tot slot: wat kan dit onderzoek betekenen?

Het onderzoek ondersteunt de besluitvorming rond ganzenschade en natuurbeheer. Het laat zien waar schade waarschijnlijk ontstaat en welke maatregelen effectief zijn. De

belangrijkste conclusie is dat rustgebieden kunnen werken, maar alleen als ze slim worden gekozen. Verjaging alleen lost het probleem niet op en vraagt in de praktijk veel inzet.

Door onderzoeksresultaten te combineren met kennis uit het veld kunnen provincies en beheerders betere keuzes maken. Zo ontstaat beleid dat zowel de landbouw als de natuur ondersteunt en de samenhang tussen beide behoudt.

Koppeling met ganzenplan

De inzichten uit dit onderzoek zijn gebruikt bij de totstandkoming van het ganzenplan en maken deel uit van deel B. De doorwerking van de resultaten is te vinden in paragraaf B9.4. Daarnaast is een aparte infosheet opgesteld waarin de belangrijkste conclusies overzichtelijk zijn samengevat.

Lees het volledige onderzoeksrapport hier:

[Buitendijk, N. H., Baveco, J. M. \(2025\). Rustgebieden en verjaging – De optimale ligging van rustgebieden aan de hand van een ruimtelijk depletiemodel. Stichting Faunabeheereenheid Noord-Holland, Haarlem.](#)